

Blomsterkvastar, arbetsplatser och familj

Albin Amelin – arbetets målare

Kramfors 70-årsjubilerar som egen kommun i år och när man kliver in på konsthallen möts man av väggar täckta av stora Albin Amelin-målningar. Flera av dem köptes in av den samma år nybildade konstnämnden och ägs till största delen av kommunen.

Den gigantiska målningen *Demonstrationståget*, som med nöd och näppe kunde baxas in i konsthallen, och den mycket mindre *Plankbäraren* var några av de målningar som kom till under de två åren i slutet av 40-talet då Albin Amelin var bosatt i Kramfors. Håkan Sjöberg, som var grabb då och bodde granne med Albin Amelin, berättar på vernissagen hur han och hans kompisar hade ett ställe på gården där de kunde ligga och smygkika genom fönstret på Amelin och hans nakenmodeller. En av kvinnorna står modell för *Kvinna med barn* där en rödklädd mamma med bara bröst ammar sin lilla nyfödda.

Albin Amelin är en av den svenska konsthistoriens stora ikoner inom expressivt, socialrealistiskt måleri. Han tillhörde, tillsammans med Vera Nilsson, Bror Hjort, Sven X:et Eriksson och Siri Derkert, det gäng radikala, unga konstnärer, som startade Färg och form 1932, vilket senare blev Konstfrämjandet, och ville ge konst åt alla. Det vill säga, med socialt patos och politisk medvetenhet ville de nå ut med ny, angelägen och revolutionär konst till det arbetande folket.

På 30-talet var det slitet på sågverken, i gruvorna, hamnarna och industrierna Albin Amelin ville återge, men han gjorde även målningar av enskilda arbetare. I Kramfors konsthall hänger en reproduktion av en oljemålning på *Sotaren Sigge Abrahamsson*, som är ett ovanligt finstämt porträtt av en allvarsam man i sotarmundering. Även det ofta förekommande *Arbetarhuvud* avbildar en man med en vackert inåtvänd blick, långt ifrån plakatmålningarnas knutna nävar och svällande biceps. I samband med ILOs 50-årsjubileum gav svenska postverket ut *Arbetarhuvud* som jubileumsfrimärke och samma huvud pryder också affischen till utställningen på Kramfors konsthall.

Såklart är det de två stora oljemålningarna *Demonstrationståget* och *Arkebuseringen*, som tar stor plats i utställningen och genast känns igen. Båda är nära knutna till de dramatiska händelserna i Ådalen 1931. *Demonstrationståget* hängde tidigare i receptionen till Hotell Kramm men blev bortplockad av den nuvarande hotelldirektören och har numera ingen bestämd plats utan står magasinerad. *Arkebuseringen* hänger till vardags på Frånö Folkets hus och ägs av vänsterpartiet i Kramfors. I dessa målningar använder konstnären sina kraftigaste, jordbruna färger, brett och tjockt pålagda med grova konturer. Här är det kollektivet och klasskampen, som skildras. Man kan fortfarande förnimma med vilken frustande energi och glödande hat han den gången bearbetade sina dukar. Det sägs att Albin Amelin målade färdigt *Demonstrationståget* under bara ett dygn och att han nästintill kastade på färgen.

Med bara några få kvällskurser på Tekniska högskolan (senare Konstfack) som bakgrund ansåg sig Albin Amelin ändå som en helt självlärd konstnär. Han hittade sin stil genom att nogsamt studera tekniken hos Vincent van Gogh, Edvard Munch och den österrikiske konstnären Oskar Kokoschka, men motiven och det sociala engagemanget var förstas hans eget. Under vänstervågen på 70-talet fick Albin Amelin en självklar renässans och inspirerade i sin tur en helt ny generation av unga, revolutionära konstnärer.

Varje tid och varje människa har sitt eget perspektiv, vilket gör att olika uttryck får olika betydelser. Lite överraskande är det nog, för mig i alla fall, att upptäcka med vilken ömhet Albin Amelin har skildrat barnet i sina målningar. *Kvinna med barn* och *Pappa och barn* har inte det storstilade och bombastiska som uttryck utan istället handlar det om det lilla livet. I allt det kantigt socialrealistiska som brukar känneteckna målningar av Albin Amelin finns här istället två vuxna varelser, som lite tafatt leker och varsamt håller om en ny, liten människa.

Det är inte arbetsplats- eller kampbilderna, inte heller blomsterkvastarna han målade för brödfödans skull, som i efterhand känns allra starkast i denna jubileumsutställning med Albin Amelin. I en tid av mycket muskler och hot om våld och krig tycks intimsfären vara den största bristvaran och då framstår de två familjebilderna, med mamma, pappa och barn, allra mest som något nytt, fräscht och personligt berörande.

Text: Karin Lundqvist
Foto: Jonas Lundqvist

Volym 2017-09-25